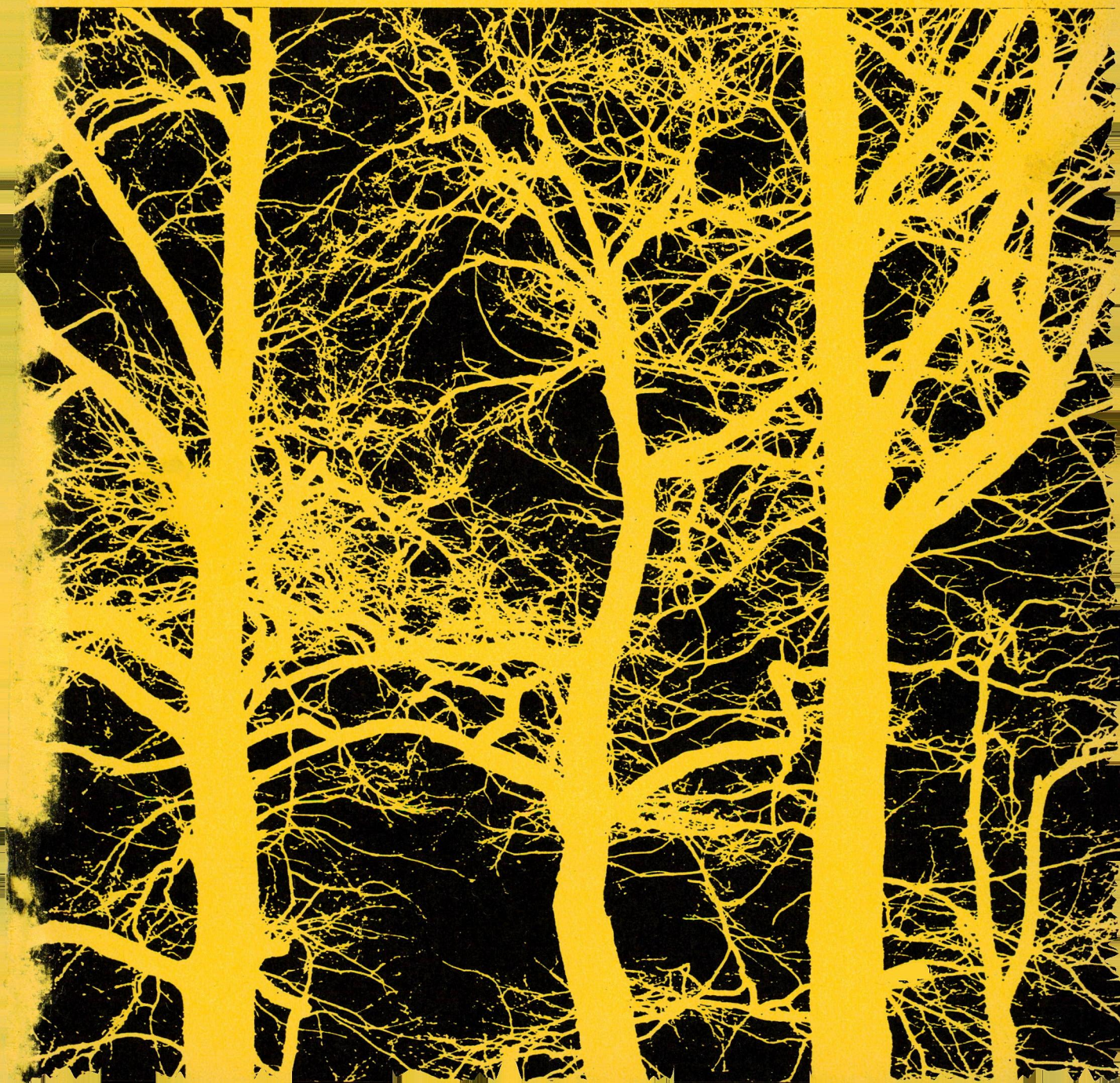

humanitas

Inhoud

Het eerste nummer van het kaderbad van dit jaar wordt geopend met een artikel van de heer B. W. Droste over het groepsmaatschappelijk werk voor bejaarden aan de hand van ervaringen van twee deskundigen op dit terrein.

Op pagina 3 vindt u een mededeling over een bijzonder goed initiatief in het pasgeopende bejaardencentrum 'De Voorde' onder de titel: 'Gewoon Goed'. Dat er inspraak moet zijn **in** de gezinsverzorging is ons duidelijk geworden in een artikel van mej. J. S. Frijda in één van de vorige kaderbladen. Nu schrijft zij over de inspraak **van** de gezinsverzorging; duidelijk wordt dat deze vorm van inspraak niet zo vanzelf spreekt, pagina 4.

Samenwerking van de landelijke organen van samenwerking van maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke grondslag — een mondvul — gaat wellicht komen.

Op pagina 6 vindt u een concept van een verklaring van intentie.

De heer H. van Dijk signaleert in zijn artikel 'maatschappelijk werk: zeg maar dag met je handje' (pagina 9) een aantal problemen waaraan het georganiseerde maatschappelijk werk niets gedaan zou hebben. Hoewel zijn analyse niet door iedereen aanvaard zal worden, geeft zijn artikel stof genoeg ter overdenking.

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor
Maatschappelijk werk Humanitas

Redactie: T. van Grootheest, B. W. Droste, H. van Dijk,
A. Hogers, P. H. Hooy en W. Post (red. secretaris).

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon 020-73 94 44

Groepsmaatschappelijk werk voor bejaarden

Mejuffrouw E. C. van Lelyveld is sinds 1966 in dienst van de **Hervormde Stichting voor Maatschappelijk Werk te Amsterdam** als **maatschappelijk werk adviseur voor groepsmaatschappelijk werk**. Vanuit haar persoonlijke ervaring vertelt ze over de gunstige resultaten die men in Amerika bereikt met het therapeutische groepswork voor bejaarden. In Amsterdam heeft ze intussen verschillende projecten opgezet. Het is een bescheiden begin, maar ze meent toch te kunnen constateren dat deze methodiek ook voor het maatschappelijk werk in Nederland zeer goede vooruitzichten biedt, speciaal voor bejaarden.

Mejuffrouw M. Max, stagiaire voortgezette opleiding groepswork, kwam zoekend naar een praktijk voor haar eerste jaar voortgezette opleiding eveneens terecht bij het groepswork met bejaarden. Met medewerking van de afdeling van Humanitas in Amsterdam bracht zij een groepje bejaarden bijeen en stortte zich met hen in het avontuur van het groepsproces. Ook haar ervaring is zeer positief.

De heer B. Droste tekent voor dit artikel. Hij had een uitvoerig gesprek met mejuffrouw Van Lelyveld en las het evaluatierapport dat mejuffrouw Max opstelde. Hij heeft niet het recht genoemde dames verantwoordelijk te stellen voor het onderstaande, daarvoor is hij te zeer een leek op het terrein van het groepswork. Hij heeft wel de plicht te melden dat hun informatie aanleiding (en meer) werden tot dit artikel.

De groep in de lift

Het is geen recente ontdekking dat het al dan niet opgenomen zijn in een groep grote invloed heeft op het denken en voelen van een individu. Experimenten met baby's hebben aangetoond, dat een bijna volledig isolement de psychische maar ook de fysieke ontwikkeling sterk afremt, zelfs bij een optimale lichamelijke verzorging. Moeders die kleuters naar een crèche brengen krijgen vaak dan ook volkomen ten onrechte het verwijt naar hun hoofd geslingerd dat ze hun kind te kort doen. Opgroeien de kinderen leren het spel van het samenleven in een steeds groeiend aantal zelfgekozen en toegewezen groepsverbanden. Leidinggevende figuren onderwerpen zich aan kunstmatige groepsprocessen om de reacties van anderen op hun optreden beter te leren begrijpen en in hun werksituatie zelf minder eenzijdig te reageren op anderen. We hebben leren inzien dat de verstandhouding tussen man en vrouw in het huwelijk mede afhankelijk is van hun gezamenlijke en afzonderlijke relaties met anderen. Oude mensen blijken geestelijk en lichamelijk soms snel af te takelen doordat ze geïsoleerd raken. Met andere woorden, al is het geen ontdekking van de laatste tijd, we krijgen wel steeds meer oog voor de invloed van de groep en we gaan het groepsproces bewust gebruiken om het gedrag van individuen te veranderen.

Het is daarom verwonderlijk, dat in het maatschappelijk werk de groepsbenadering als methodiek nog zo weinig gehanteerd wordt. Men keert de zaak

om, wanneer men de verklaring hiervoor zoekt in het feit dat geschoolde groepswerkers in Nederland zeldzame vogels zijn. Dit feit zelf immers wijst erop, dat de waarde van het groepswork in de maatschappelijke dienstverlening nog onvoldoende onderkend is. Een van de oorzaken schijnt te zijn, dat men deze van oorsprong Amerikaanse aanpak voor de individualistische Nederlander minder geëigend acht. Toch een bijzonder volkje hier in de lage landen. Niettemin groeit, zoals gezegd, ook bij ons tussen de dijen het inzicht dat het pek van het groepsproces ook een gunstige besmetting kan veroorzaken, mits goed aangebracht. Het groepswork als alternatief voor of complement van het individuele maatschappelijk werk komt daarmee ongetwijfeld in de lift naar boven te staan.

Te oud om de kudde bij te houden

Was groepsvorming oorspronkelijk een voorwaarde om in leven te blijven — wat doet één man met een stenen bijl tegen een mammoet —, in de moderne samenleving betekent groepsvorming een heilzame segmentering van de massa. In deze massa worden de enkelingen deeltjes van een stroom elkaar onbekende gezichten. De eenzaamheid van een zeezeiler is een romantisch avontuur, de eenzaamheid van een stelling is een onopgemerkt drama. In de melkweg van miljoenen individuen vormen zich dan ook vele sterrenstelsels waarin de afzonderlijke mens zijn eigen plaats kan afmeten aan de vaste afstanden tot andere leden van zijn ster-

renstelsel. Natuurlijk is iedereen, juist in onze ingewikkelde massamaatschappij, lid van talloze groeperingen; maar de meeste van deze groepsrelaties hebben hun waarde voor de persoon verloren. Zelfs de familierelaties zijn zwakker geworden: velen nodigen op hun verjaardag alleen nog die familieleden uit die ze als hun vrienden beschouwen. Men gaat steeds meer bewust de groepen uitkiezen waarvan men lid wil zijn. Een groot aantal bejaarden kan dit allemaal niet meer zo meemaken. Veel van hun vroegere relaties vallen weg, doordat ze gepensioneerd zijn, doordat ze lichamelijk of geestelijk niet meer zo mobiel zijn, doordat ze de overlevenden van een generatie en van een tijdperk worden. Ze raken geïsoleerd en dat betekent in de moderne samenleving een ramp. (Op zichzelf is het idee van de Amsterdamse kabouters om rond elke hulpbehoevende bejaarde een aantal burens te mobiliseren dan ook niet zo gek. De vraag is of ze zich hierbij niet baseren op een achterhaalde gedachte: ook het naast elkaar wonen heeft steeds minder betekenis voor het relatiepatroon.) Vele problemen van bejaarde mensen zijn terug te voeren op of worden versterkt door dit isolement. Dat het groepsproces in staat blijkt de geestelijke ontreddering van vereenzaamde bejaarden in verrassende mate te vertragen of zelfs op te heffen is een teken aan de wand.

Groepswork in soorten

Het groepsmaatschappelijk werk moet onderscheiden worden van andere vormen van groepswork. Een voor de hand liggend criterium is het doel waarvoor men het groepsproces aanzwengelt. — Dat doel kan zijn het snel en efficiënt doorgeven van informatie. Wanneer men bijvoorbeeld constateert dat veel bejaarden niet op de hoogte zijn van de aanwezige plaatselijke voorzieningen of van de rimram van financiële regelingen (en dat kan men gegarandeerd overal vaststellen), dan zou het zinvol kunnen zijn hen hierover te informeren via groepsbijeenkomsten. Dit heeft met name voor bejaarden vele voordelen boven schriftelijke informatie: het is indringender, de vragen die uit de groep opkomen werken verhelderend, men weet later bij wie men met verdere vragen terecht kan, desgewenst kan men direct een afspraak maken voor

een persoonlijk gesprek.

— Men kan ook een aantal bejaarden bijeenroepen om van hen informatie te krijgen. Zo'n groepspeiling kan bij voorbeeld nuttig zijn ter voorbereiding van een enquête. Het kan soms een enquête — waar vele bezwaren aan vastklaven — overbodig maken. Ik heb de indruk, dat deze techniek, die door marktonderzoekers driftig gehanteerd wordt, voor de maatschappelijke dienstverlening wel eens van groot nut zou kunnen blijken.

— Over de gezellige bijeenkomsten voor bejaarden, die tot doel hebben ontspanning te bieden en contacten tot stand te brengen, hoeft hier niet uitgeweid te worden.

— Het sociaal-culturele groepswork wil primair mogelijkheden tot verdere vorming geven. Dit onderdeel van het bejaardenwork zal veel meer aandacht moeten krijgen dan nu het geval is. Door de snelle maatschappelijke ontwikkelingen dreigen de bejaarden steeds meer vervreemd te raken van de moderne samenleving.

Bovendien hebben de meesten tegenwoordig bij hun pensionering (voor vrouwen met het beroep huisvrouw kennen we een geleidelijke pensionering) nog een heel leven voor zich en om hieraan zin te geven moet de werkezel andere ezelsbruggetjes op zijn weg vinden. Dat de belangstelling voor culturele bijeenkomsten terugloopt, zou er wel eens op kunnen wijzen dat ook bejaarden hogere eisen gaan stellen. Het wordt hoog tijd dat volkshogescholen, volksuniversiteiten, club- en buurthuiswerk, vormingscentra zich sterker op de oudere mens gaan richten. Hogere subsidiering zal hiertoe een voorwaarde zijn. Ook de televisie zou hier een belangrijke rol kunnen spelen, door in speciaal op bejaarden afgestemde programma's thema's aan de orde te stellen die in groepsdiscussies verder uitgediept kunnen worden. Nu zien we nog uitzendingen, waarbij bejaarden verleid worden om oude vertrouwde liederen zingend in te haken: een blamage voor het medium en een ontering van de oude mens in de ogen van de gniffelende kijker.

— Een ander doel waarvoor men bejaarden bijeen kan roepen is het vormen van actiegroepen. Waarom niet?! Waarom wel, dat hoop ik nog eens in een ander artikel te kunnen toelichten.

Groepsmaatschappelijk werk met bejaarden

Het doel van het groepswork als methode in het maatschappelijk werk is **hulpverlening bij problemen van psycho-sociale aard**. Hierin onderscheidt het groepsmaatschappelijk werk zich niet van het individuele maatschappelijk werk. Het is ook niet een betere methode, maar een andere, die soms beter, soms minder geschikt is en vaak in combinatie met de individuele benadering gehanteerd moet worden. In deze methode wordt de groepssituatie benut om gelijksoortige problemen van de afzonderlijke groepsleden tot een oplossing te brengen. De individuele problemen worden in (ook in samenwerking met) de groep geformuleerd en via de confrontatie van persoonlijke ervaringen, gevoelens en inzichten aangepakt. Hoewel in het groepsproces blijvende persoonlijke relaties tussen de deelnemers kunnen ontstaan, is dit niet per sé het doel van de groepsbenadering.

In haar bijdrage aan de publikatie van de Generale Diaconale Raad 'Handreiking voor het bejaardenwork' noemt mejuffrouw Van Lelyveld enkele mogelijkheden die de groepssituatie biedt:

'1. Men wordt geholpen, maar tegelijker-tijd helpt men elkaar, door het uitwisselen van gedachten, ervaringen, zowel positief als negatief, door het geven van praktische adviezen en raad. 2. Men ontmoet mensen die in een soortgelijke situatie staan; het gevoel van 'in dezelfde boot te zitten' geeft veel morele steun. 3. De groep is als het ware een 'oefenterrein' waar men leert met elkaar om te gaan, waar men leert luisteren, of waar men leert zich te uiten.' Speciaal voor bejaarden lijkt deze benadering zeer doelmatig. Velen van hen worden bedreigd door of verkeren reeds in een sociaal isolement. Daardoor kennen ze vaak niet eens de speciale voorzieningen waar ze zo dringend behoefte aan hebben. Hun gevoelsmatige weerstand tegen zaken als de algemene bijstandswet (in deze tijd ook een vorm van onaangepast gedrag, maar dan een waar de gemeenschap financieel van profiteert) kan niet doorbroken worden.

Ergert is nog, dat ze in deze eenzaamheid geen zin meer aan hun leven kunnen geven doordat ze voor niemand meer iets betekenen (ze kunnen inderdaad doodvallen zonder dat iemand het merkt!) en dat ze hun gevoelens niet

meer kunnen uiten. Hierdoor neemt het vermogen om sociale relaties aan te gaan snel af. Natuurlijk is in zo'n situatie een gesprek onder vier ogen niet zonder meer zinloos. Maar wanneer men zo iemand in een groep kan laten **ervaren**, dat hij voor anderen een steun kan zijn, dat anderen een oplossing vinden voor dezelfde problemen, dat hij nog ergens bijhoort, dan zal dit in veel gevallen meer effect hebben. Soms zal het al voldoende zijn dat het groepsproces iemand openbreekt, zodat een daaropvolgend individueel contact met een maatschappelijk werkster vruchtbaar wordt. Een gunstig neveneffect kan zijn, dat na opheffing van zo'n groep het isolement opgeheven blijkt doordat in het groepsproces vriendschapsbanden ontstaan zijn.

Dit zijn niet enkel veronderstellingen. Mejuffrouw Van Lelyveld, sprekend uit een relatief ruime ervaring met het groepswork, is er vast van overtuigd dat de waarde van het groepsmaatschappelijk werk voor bejaarden zeer groot is. Juffrouw Max noteerde in de door haar geleide groep de volgende opmerkingen: 'Je leert om echt met anderen te praten', 'je wordt soepeler in de omgang en je bent zelf ook minder afgesloten', 'je stelt je meer open voor anderen, je raakt uit je vaste gedachtenpatroon doordat je andere opvattingen hoort en je gaat over bepaalde dingen toch wel anders denken', '**je hebt iets om je voor aan te kleden**'. Ik heb de zetter gevraagd de laatste opmerking vet te zetten, want als je deze uitspraak letterlijk neemt (en dat moet u echt maar doen) realiseren we ons weer eens hoe een aantal bejaarde medemensen onze samenleving ervaren.

Overigens lijkt het niet een tijdsbesparende methode. De groep mag maximaal twaalf personen tellen — afhankelijk van de problematiek die men aan wil pakken. Aan de selectie moet men veel aandacht besteden: een zekere homogeniteit met betrekking tot de problematiek is noodzakelijk. De deelnemers moeten afzonderlijk voorbereid worden op het groepsproces. Meestal — wederom afhankelijk van de problematiek — is een groot aantal 'zittingen' nodig om het groepsproces tot een bevredigende afsluiting te brengen. Bovendien zal het groepswork vaak aanvulling nodig hebben vanuit het casework. Niet altijd echter is deze methode zo tijdrovend.

Mejuffrouw Van Lelyveld vertelt over een groep, samengesteld uit bejaarden die zich hadden ingeschreven voor een verzorgingstehuis. Doel was, naast het geven van informatie, de relativering van eigen nood door de ervaring van anderen.

Na twee bijeenkomsten kon deze groep reeds afgesloten worden. Voor sommige deelnemers was in de groep de noodzaak van opnemings duidelijk vastgesteld en deze werden door het maatschappelijk werk geholpen bij het zoeken naar een plaats. De anderen waren tot het inzicht gekomen dat ze 'voor hun beurt hadden willen gaan'.

Te vroeg gejuicht?

De conclusie uit dit relaas ligt voor het oprapen. Maar wat heb je daar aan, als het aantal in deze methodiek geschoolde maatschappelijke werkers in Nederland zo gering is? Want het is duidelijk, dat een speciale deskundigheid vereist is om een gericht groepsproces op gang te brengen, in de hand te houden en voor alle deelnemers bevredigend te doen besluiten. Welnu, wie een dergelijke groepswerker weet te contracteren heeft een witte raaf gevangen. In de reclame is het een stelregel, dat je pas gaat adverteren als het produkt gereed is. In de 'zachte' sector van de maatschappelijke dienstverlening gaat dit niet altijd op. Soms moet eerst aangetoond worden dat er een vraag bestaat wil er aanbod komen. Het groepsmaatschappelijk werk, met name voor bejaarden, is een zaak waarvoor deze voorbarige reclame beslist gewenst lijkt. Vandaar.

Ben Droste

Kamerbewoners zeggen het vaak: broodmaaltijden zijn geen moeilijkheid, maar de warme maaltijd op je eentje is een onding. Niettemin worden in verzorgingstehuizen voor bejaarden de maaltijden meestal op de kamers geserveerd. De gezamenlijke maaltijd wordt veelal als een verouderde instelling beschouwd. Intussen is de discussie over het al dan niet gezamenlijk eten toch weer opgelaaide.

In het nieuwe bejaardencentrum 'De Voorde', aangesloten bij de HSHB, heeft men nu een originele oplossing gevonden. De directeur van 'De Voorde', de heer J. Post, stuurde ons een persbericht toe dat we hieronder afdrukken. We hebben de indruk dat we hier in een volgende aflevering van 'Humanitas' op terug moeten komen.

Restaria 65+ is niet zomaar een goed ideeetje, het kan het isolement van een verzorgingstehuis opheffen en de verbinding tussen open en gesloten bejaardenwerk realiseren.

Bejaardencentrum 'De Voorde' opent binnenkort RESTARIA 65+.

Het mag als bekend verondersteld worden dat de laatste jaren en met name in de nieuwe bejaardentehuizen, de gemeenschappelijke maaltijden zijn vervangen door kamerbediening, d.w.z. dat de bewoners van deze nieuwe bejaardentehuizen de maaltijden op de eigen kamer geserveerd krijgen. We zijn van mening dat dit een vooruitgang betekende en hiermede tegemoet werd gekomen, aan de vrijheid en de zelfstandigheid van de bewoners.

Toch kan niet ontkend worden, dat, met erkenning van de nadelen aan het gemeenschappelijk eten verbonden, de kamerbediening het isolement heeft vergroot. Met name voor de alleenstaanden moet het weinig aantrekkelijk zijn, om alle dagen van de week alleen in een kamertje de maaltijden te moeten nuttigen.

Het denken over het vóór en tégen van gezamenlijk eten heeft er toe geleid dat aan kamerbediening de voorkeur werd gegeven. Het denken over vóór en tegen kamerbediening leidt naar ons RESTARIA 65+ dat zeer binnenkort geopend zal worden.

Zonder ook maar iets te kort te doen aan de bewoners van 'De Voorde' die kamerbediening het prettigst vinden en daarin geen verandering willen brengen, kunnen de bewoners die het alle dagen weer alleen moeten eten onplezierig vinden, in de gelegenheid worden gesteld om 3 dagen in de week (maandag, woensdag en vrijdag) de warme maaltijd in het RESTARIA 65+ te gebruiken.

De naam wijst er al op dat we in de richting van een restaurant denken, waarin men een tafeltje kan kiezen naar eigen keuze en waarin de gasten individueel bediend zullen worden.

Naast de bewoners van het verzorgings-

tehuis zullen ook de bewoners van de bejaardenwoningen, die tot het centrum behoren maar die als regel voor hun eigen maaltijden zorgen, tegen een lage prijs van het RESTARIA 65+ gebruik kunnen maken.

Bovendien stellen wij ook inwoners van Coevorden die niet tot ons centrum behoren maar wel de 65 jaar zijn gepasseerd, en om welke reden dan ook problemen hebben met de verzorging van de warme maaltijd, in de gelegenheid om 3 keer per week in het RESTARIA 65+ te komen eten.

We hopen en verwachten dat: RESTARIA 65+ in een behoefte voorziet RESTARIA 65+ de sfeer en de gezelligheid van een goed restaurant benadert RESTARIA 65+ door haar openheid, het isolement waarin ook bewoners van een verzorgingshuis gemakkelijk geraken, te reduceren.

J. Post
Directeur.

Inspraak van de gezinsverzorging

Een praatje over de wijziging in de subsidiëring van de gezinsverzorging. Nu wij in een vorig nummer gesproken hebben over inspraak in de gezinsverzorging — met name over de inspraak van onze uitvoerende krachten — leek het mij aardig nu eens te kijken naar de inspraak van de gezinsverzorging.

Mij doen dit naar aanleiding van een voorbeeld dat zich recentelijk heeft voorgedaan: namelijk de inspraak van de landelijke organen voor gezinsverzorging, respectievelijk de Centrale Raad voor Gezinsverzorging, inzake de wijziging in de subsidiëring ten gevolge van een wijziging in het financiële verhoudingsbesluit 1960.

Laat ik u eerst nog even wat feitjes in herinnering brengen: Op de inmiddels beroemd (berucht?) geworden datum van 14 augustus 1970 werd door de Minister van CRM aan alle gemeentebesturen een schrijven verzonden waarin mededelingen werden gedaan 'over enkele verschuivingen in de financiering van kosten van Sociale Zorg, namelijk van het Gemeentefonds naar de daarvoor in aanmerking komende hoofdstukken van de Rijksbegroting. 'Bevoorderd zal worden' staat er voorts te lezen dat met ingang van 1 januari 1971 de aanwijzingen in artikel 14 van het financiële verhoudingsbesluit 1960 zullen worden ingetrokken' betreffende een aantal regelingen waaronder die van gezinsverzorging en gezinshulp. Het kwam er in het kort op neer dat aan de gemeentebesturen op 14 augustus werd medegedeeld dat vanaf 1 januari 1971 de subsidiëring van de instellingen voor gezinsverzorging en gezinshulp volledig door het Rijk zou worden overgenomen en dat de subsidies niet meer door Rijk en gemeenten gezamenlijk zouden worden verstrekt. Tevens werd bij dit schrijven verhoging van de subsidie-percentages voor gezinshulp bij bejaarden en chronisch zieken aangekondigd tot 85% en voor de bijstand in de gezinsverzorging tot 90%. Doch de Centrale Raad voor Gezinsverzorging, noch de landelijke organen voor gezinsverzorging werden van dit schrijven op de hoogte gesteld — laat staan dat er van enig vooroverleg sprake geweest is.

Via gemeentelijke contacten kwamen afschriften van de bewuste brief in handen van functionarissen van de gezinsverzorging. Dit gebeurde voor

Humanitas in september, waarna wij op 10 september terstond de besturen en andere daarvoor in aanmerking komende medewerkers van de plannen van het Ministerie op de hoogte stelden. Hierbij tekenden wij aan dat de consequenties van deze plannen niet geheel te overzien waren, doch dat naar onze mening twee dingen wel vast stonden, namelijk

- a. dat de gemeentebesturen het beleid ten aanzien van de gezins- en bejaardenverzorging niet meer zullen kunnen bepalen;
- b. dat de gemeenten niet gehouden of niet in staat zijn het aanvullend subsidie dat tot nog toe in veel gevallen werd verstrekt, te blijven verstrekken.

En dit laatste zou vergaande financiële gevolgen kunnen hebben voor de instellingen die:

- een aanvullend subsidie ontvingen voor de gezinsverzorgsters en/of de gezinshulpsters;
 - een aanvullend subsidie ontvingen voor de bejaardenverzorging, uitgaande boven 85%.
- Het Rijk maakte de gemeentebesturen er wel op attent dat zij de instellingen kunnen blijven subsidiëren, maar merkte dan tegelijkertijd op dat de gemeenten hiervoor geen financiële vergoeding van het Rijk meer zullen ontvangen.

De landelijke organen hebben direct daarop in eigen kring een peiling gehouden bij de instellingen, teneinde na te gaan welke de consequenties voor de instellingen zouden zijn indien men alleen het rijkssubsidie zou ontvangen en in hoeverre het reeds bekend was of de gemeente een aanvullend subsidie zou (blijven) verlenen. Uit deze peiling bleek dat:

- van de 110 geëcnquêteerde instellingen (12½% van het totaal van 880 instellingen) gaan zonder subsidie van de gemeente onder de nieuwe regeling:
- 36 instellingen er op **vooruit** tot een totaalbedrag van f 539.892,— (gemiddeld f 14.997,— per instelling)
- 3 instellingen niet vooruit en niet achteruit
- 71 instellingen er op **achteruit** tot een totaalbedrag van f 2.539.886,— (gemiddeld f 35.773,— per instelling)

- Op 11 september verzond de Centrale Raad voor Gezinsverzorging een schrijven aan de Minister van CRM

waarin zij er haar verontrusting over uitsprak dat geen vooroverleg met de Centrale Raad voor Gezinsverzorging had plaatsgevonden over een zo belangrijk onderwerp als een wijziging in de subsidiëring en waarin de Centrale Raad op korte termijn om een onderhoud verzocht.

- Op 16 september werden de besturen van de instellingen voor gezinsverzorging voor het eerst officieel door het Ministerie van CRM van de plannen op de hoogte gesteld 'nu inmiddels de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1971 aan de Staten Generaal is aangeboden, in welke begroting met vorenbedoelde wijziging rekening is gehouden, is het mij mogelijk u eveneens op de hoogte te stellen van de gevolgen van de wijziging van het financiële verhoudingsbesluit 1960 o.a. met betrekking tot de per genoemde datum vastgestelde subsidiepercentages.'

- Op 6 oktober vond vanuit de Centrale Raad voor Gezinsverzorging het onderhoud plaats met de Staatssecretaris van CRM en enkele ambtenaren. Hierin kwam onder meer aan de orde:
 - het bezwaar van gebrek aan vooroverleg over de te nemen maatregelen;
 - de vrees van het particulier initiatief - gebaseerd op het cijfermateriaal, ontleend aan de peiling bij de instellingen - dat plm. 60 pct. van de instellingen er financieel op achteruit zal gaan, omdat de verwachting bestaat dat vele gemeenten niet meer in staat of bereid zullen zijn tot het verstrekken van subsidies naast het rijkssubsidie en de eigen middelen van de instellingen steeds geringer worden.

De Staatssecretaris deelt dan mede dat bij de uitwerking van de nieuwe maatregelen voorop heeft gestaan dat de instellingen er niet op achteruit zullen gaan. Daarom zijn de oude rijkssubsidiebedragen vermeerderd met de oude gemeentelijke subsidiebedragen en is er bovendien nog een extra bedrag aan toegevoegd om met name de hulp aan bejaarden een grotere stimulans te geven. Gezien het feit dat de gegevens, waarover de Centrale Raad en CRM beschikken, nog niet voldoende inzicht verschaffen, zal getracht worden een duidelijker financieel inzicht te verkrijgen.

Voorts meent de Staatssecretaris dat de in het verleden vrijgevege gemeen-

ten op het gebied van subsidiëring er door de wijziging van de vermenigvuldigingsfactor in de financiële verhouding rijk-gemeenten op zullen vooruitgaan en wellicht geld overhouden. De Centrale Raad voor Gezinsverzorging voert aan dat de gemeenten zelf vaak nog geen beeld hebben van die eventuele rooskleurigheid en dat vele gemeenten de extra lasten niet zullen kunnen dragen. Als er uit de subsidie geen soelaas te verwachten zal zijn, zullen vele instellingen de retributies drastisch moeten verhogen en de cliënt naar de Algemene Bijstandswet verwijzen.

- De Staatssecretaris deelt mede dat de nieuwe maatregel niet uitgesteld kan worden (verzoek van het particulier initiatief).

- Toezegging van de Staatssecretaris de gemeenten te attenderen op het belang van voortzetting van de subsidiëring aan de instellingen voor gezinsverzorging.

• Half oktober wordt door de landelijke organen een brief aan de plaatselijke instellingen gezonden waarin de regeling nogmaals uiteengezet wordt en waarbij de instellingen wordt geadviseerd tezamen met de andere instellingen voor gezinsverzorging ter plaatse contact op te nemen met de gemeentebesturen, teneinde te bereiken dat de gemeenten een subsidie blijven verlenen.

• Op 21 oktober werd door de Centrale Raad voor Gezinsverzorging een schrijven verzonden aan alle colleges van B. en W. met het dringende verzoek aan de gemeentebesturen om 'althans voor het jaar 1971 een aanvullend gemeentesubsidie aan de ter plaatse werkende instellingen voor gezinsverzorging te geven'.

• Op 11 november had een deputatie van de Centrale Raad voor Gezinsverzorging een onderhoud met de vaste commissie voor cultuur, recreatie en maatschappelijk werk uit de Tweede Kamer. Van te voren werd aan de leden van deze commissie documentatiemateriaal verstrekt, zodat de verschillende punten tijdens de hearing slechts behoefden te worden toegelicht.

• Op 11 november werd door dezelfde deputatie van de Centrale Raad voor

Gezinsverzorging tevens een persconferentie gegeven waar de bovengenoemde problematiek eveneens naar voren werd gebracht. Een artikelje in dagbladen als 'Trouw', 'Algemeen Dagblad' alsmede een korte radioreportage was hiervan het gevolg.

• Op 17 november vond de behandeling van de begroting 1971 voor CRM plaats. Verschillende kamerleden hebben vragen gesteld met betrekking tot de consequenties van de wijziging in het verhoudingsbesluit voor de gezinsverzorging.

• Op 25 november werd er wederom een schrijven van CRM naar de plaatselijke instellingen gezonden waarin onder meer vermeld dat het 'de bedoeling is te komen tot een uitbreiding van 45.000 part-time functionarissen in het kader van de hulpverlening aan bejaarden in een periode van vijf jaar.' Teneinde een zo evenredig mogelijke spreiding van deze verdere uitbreiding te bevorderen wordt het gewenst geacht dat de groei van het aantal gezinshelpsters bij bejaarden in het komende jaar niet uitgaat boven de 25 pct. van de bezetting op 1.11.1970 met een minimum van vijf. Over de inhoud van deze brief — alsmede over de brief aan de gemeentebesturen over deze materie — is op het laatste moment en wel wat stroef overleg gepleegd met de landelijke functionarissen en de Centrale Raad voor Gezinsverzorging.

In de brief van de staatssecretaris aan de gemeentebesturen wordt 'in het belang van de gezinsverzorging in ernstige overweging gegeven, ook voor 1971, waar nodig, extra te financieren.' Inmiddels bereikten de landelijke organen vele uitingen van ongerustheid van plaatselijke instellingen die hetzij nog niet weten of de gemeente hen zal helpen met een extra subsidie hetzij verwachten dat zij de retributies drastisch zullen moeten verhogen, met alle gevolgen van dien voor de cliënt.

• Op 15 december pleegt een hoge ambtenaar van het Ministerie van CRM in een vergadering van de Centrale Raad voor Gezinsverzorging overleg met bestuursleden en functionarissen van de landelijke organen over maatregelen, die op korte termijn getroffen zouden kunnen worden om de onrust, voort-

vloeiend uit de wijziging in de subsidiëring per 1.1.1971, wat te verminderen. De betreffende ambtenaar stelde dat de gegevens die hem door het particulier initiatief waren verstrekt en die waarover het Ministerie zelf beschikte onvoldoende aantoonde dat de wijziging in het verhoudingsbesluit de gezinsverzorging voor de instellingen onmogelijk maakte. Op grond hiervan zou het dus momenteel niet haalbaar zijn bij Financiën om hogere subsidies te vragen.

De voorstellen van deze ambtenaar, die door de Centrale Raad voor Gezinsverzorging geamendeerd werden, komen neer op:

— volledige doorbreking van de 1 : 1 verhouding, waarbij voldoende gezinsverzorgsters per instelling aanwezig moeten zijn gezien het behoeftepatroon in het gebied en de grootte van de instelling;

— subsidiëring door het Rijk van salarissen van ongekwalificeerde leidsters die tot dusverre door de gemeente alleen gesubsidieerd werden;

— aandacht van CRM voor die instellingen die menen dat zij ten gevolge van de wijziging in de subsidiëring zich financieel niet kunnen handhaven.

De door de Staatssecretaris uit te zenden circulaire werd voorbesproken met enkele functionarissen namens de Centrale Raad voor Gezinsverzorging, en werd nog vóór het eind van het jaar naar de gezinsverzorgingsinstellingen verzonden.

Van de zijde van de Centrale Raad voor Gezinsverzorging werden deze door het Rijk voorgestelde maatregelen met instemming ontvangen. Wel vroeg men zich af of de doorbreking van de 1 : 1 verhouding en het doorsubsidiëren van waarschijnlijk enkele leidsters werkelijk een reële betekenis zal hebben voor de financiële gevolgen van de wijziging in het financiële verhoudingsbesluit.

Ik wil in dit artikel niet ingaan op alle voor- en nadelen die bovengenoemde wijziging in de subsidiëring kan hebben. Over de financiële consequenties is nu reeds voldoende gezegd. Er zijn natuurlijk ook andere gevolgen bij dergelijke veranderingen.

Te denken valt aan de centralisatie van het beleid bij de landelijke overheid, omdat financiering nu eenmaal vanouds her een middel tot beleidsvoering is. Decentralisatie van het beleid bij de gemeente (zoals wordt voorgestaan in

Een verheugende ontwikkeling

het Memorandum Wetgeving) blijkt kennelijk niet van toepassing op de gezinsverzorging. Centralisatie van het beleid heeft natuurlijk ook zijn goede kanten. Het kan bijvoorbeeld de doelmatigheid bevorderen en de rechtspositie van de werknemer ten goede komen, maar een dergelijke centralisatie zal dan door middel van een wet geregeld moeten zijn.

Het was mijn bedoeling om in dit artikel aan de hand van een aantal feitelijkheden rond één situatie (dat wil zeggen één nieuwe voorgestelde maatregel) de inspraak van de gezinsverzorging onder de loep te nemen.

Inspraak', zegt de staatssecretaris in de begrotingsbehandeling, 'werkt verdragend', en daarmee werd het overleg met het particulier initiatief in deze situatie van de tafel geveegd. Dat het particulier initiatief op een later tijdstip wel in het overleg betrokken werd, kan nauwelijks inspraak genoemd worden, aangezien de uitgangspunten — de maatregelen, het beleid — reeds vaststonden.

Ik ben het eens met de uitspraak van de Staatssecretaris dat inspraak verdragend kan werken. Ik meen echter dat deze vertraging (zo hij al optreedt) afgewogen moet worden tegen de noodzaak met de betrokkenen een bepaalde beleidsmaatregel inhoudelijk te bezien. In bovengenoemde situatie zouden wellicht tegenvoorstellen van het particulier initiatief in overweging genomen hebben kunnen worden. In ieder geval zou het meedenken en meepraten een stuk onrust hebben kunnen wegnemen, omdat de verschillende consequenties van te voren bekeken zouden hebben kunnen worden en de plaatselijke instellingen, door de eigen organisaties voorbereid, hun eigen stem 'uit de praktijk' zouden hebben kunnen laten horen. Inspraak betekent mijns inziens niet het aanhoren van een door bovenaf gedicteerd beleid en een eventuele discussie daarover. Inspraak is naar mijn mening een gezamenlijk betrokken zijn bij en tot stand brengen van beleidsmaatregelen met het doel de werksort — in dit geval de gezinsverzorging — zo goed mogelijk tot ontwikkeling te brengen.

J. S. FRIJDA

Aan de besturen van de landelijke samenwerkingsorganen is de hieronder opgenomen verklaring van intentie in concept aangeboden met het verzoek hierop voor 1 februari 1971 te willen reageren.

Het hoofdbestuur van Humanitas heeft zich inmiddels achter deze verklaring gesteld, terwijl ook de Verenigingsraad zich kon verenigen met de inhoud.

Ten tijde van het persklaar maken van dit nummer zijn nog niet alle reacties van de betrokken besturen binnengekomen.

CONCEPT

VERKLARING VAN INTENTIE van de landelijke organen van samenwerking van maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke grondslag.

De landelijke levensbeschouwelijke samenwerkingsorganen zijn van mening, dat zij thans beter niet meer afzonderlijk, maar zoveel mogelijk gezamenlijk dienen op te treden op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening. Deze mening steunt vooral op de ervaring, dat de genoemde organisaties afzonderlijk ontoereikend zijn toegerust voor de taken van serviceverlening op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening.

De organisaties voornoemd verklaren hierbij dan ook, dat zij er naar zullen streven voor 1 september 1972 of zoveel eerder als mogelijk een gemeenschappelijke aanpak ten aanzien van de maatschappelijke dienstverlening te realiseren. Zij stellen zich voor alle daarvoor in aanmerking komende werkzaamheden welke betrekking hebben zowel op de ontwikkeling van de organisatie van de maatschappelijke dienstverlening, inclusief de personeels- en financiële aspecten, als op de ontwikkeling van de wijze van werken op dit terrein, in te brengen in een apart samenwerkingsverband.

Zij staan open voor en willen de participatie bevorderen van andere landelijke organisaties van 'overheid' en particulier initiatief, die op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening werkzaam zijn en/of van de service van het beoogde samenwerkingsverband gebruik willen maken.

Zij staan gezamenlijk garant voor de instandhouding en ontwikkeling van het samenwerkingsverband door het ter beschikking stellen van deskundige en representatieve bestuursleden en beroepskader, alsmede door het ter beschikking houden van de nodige financiële middelen.

Toekomstige participanten zal worden gevraagd hetzelfde te doen.

Het werkterrein van de gemeenschappe-

lijke samenwerkingsvorm wordt bepaald door het terrein van de maatschappelijke dienstverlening, voorzover de participanten daarop kunnen worden aangesproken of ervoor verantwoordelijkheid dragen.

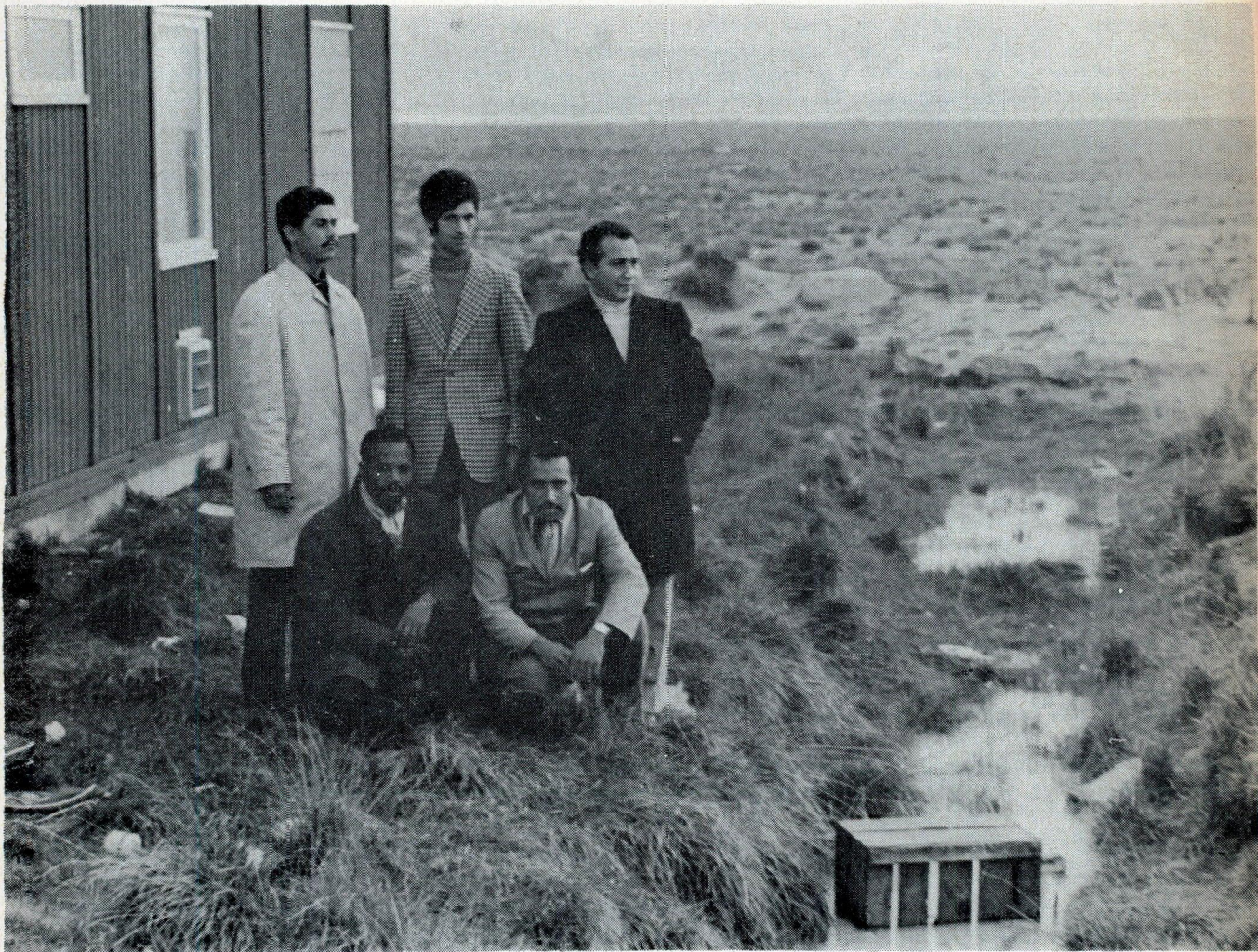
De participerende organisaties hebben een stuurgroep ingesteld, die zal worden samengesteld uit hun staffunctionarissen. Deze stuurgroep heeft als opdracht binnen het gestelde tijdsbestek alle organisatorische vraagstukken van interne en externe aard nader uit te werken, alsmede gunstige voorwaarden te scheppen voor goede contacten met het ministerie van Cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, met de Nationale raad voor maatschappelijk welzijn, met landelijke organisaties voor gespecialiseerde maatschappelijke dienstverlening en vooral met instellingen van maatschappelijke dienstverlening op provinciaal en lokaal/regionaal niveau.

De stuurgroep zal elke drie maanden een tussentijds rapport uitbrengen aan de directeurenvergadering van de participerende organisaties.

De opstellers van deze verklaring van intentie menen, dat in principe geen wijziging ontstaat in de relatie tussen de Nationale raad voor maatschappelijk welzijn en de landelijke levensbeschouwelijke samenwerkingsorganen, alsmede het samenwerkingsverband, waarnaar blijkens deze verklaring wordt gestreefd. Aan de Nationale raad voor maatschappelijk welzijn is verzocht een vertegenwoordiger aan te wijzen, die in de directiecommissie en daarna in de hierboven genoemde stuurgroep een bijdrage in de gedachtenvorming zal kunnen geven.

Amsterdam
Utrecht
's-Hertogenbosch
1 februari 1971.

De besturen van de landelijke organen van samenwerking van maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke grondslag.

Onze tijd

Hassan komt uit Tunesië
Zijn vriend Ali uit Marokko
Pietro komt van Sicilië
en Juan uit Andalusië
Samen lopen ze bij avond
door het stadje
De enige die ze tegenkomen
is Achmed uit Turkije
en hem verstaan ze
ook niet.

Geachte Redactie,

In ons orgaan 'Humanitas' no. 5/6 van 1970 stond een artikel van de hand van de heer B. Droste over de Bejaardennota 1970, hetwelke mijn volledige instemming heeft. In verband daarmee het volgende:

men, en DAN moeten daarvan ook nog afgetrokken worden de — dan te betalen — kosten voor het ziekenfonds, dat in 1971 reeds f 51,75 per maand bedraagt.
Mijn kennis zal dus moeten putten uit het bedrag, dat hij al die jaren heeft gespaard, om t.z.t. redelijk te kunnen le-

Een mijner kennissen (65 plusser) verdient per jaar (over 1969) f 8700,—
en ontving dat jaar aan AOW en pensioen f 7200,—
samen f 15900,—
Hij betaalde reeds aan Loonbelasting, f 430,— af: buit.lasten f 970,—
belastbaar f 14930,—
en kreeg op 31.12.70 een aanslag voor de Inkomstenbelasting groot f 1630,—
(Bedrag van de aanslag is f 2060,— waarvan dan de f 930,— (voor bejaarden) was afgetrokken).

Vele 65+ers hebben (als ze geen 'ambtenaren' zijn) alleen maar AOW, waarbij voor enkelen nog een klein pensioen komt; meerdere pensioenstichtingen zijn pas na 1945 opgericht. Omdat AOW uitkeringen (plus het klein pensioen) te weinig is om redelijk van te leven, zoeken vele bejaarden nog een baantje.

Maar... men betaalt dan over het loon loonbelasting en later nog eens Inkomstenbelasting over het ontvangen salaris plus de AOW-uitkering (en het kleine pensioenbedrag), met aftrek van de reeds ingehouden Loonbelasting. Nu klopt die aanslag wel volgens de Wet, maar het zou toch m.i. redelijk zijn, als de totale ontvangsten NIET werden samengesteld, maar elk bedrag (loon apart en dan ook AOW/pensioen apart) afzonderlijk zou worden berekend voor 65 plussers. ALS dat zou gebeuren, zou mijn relatie voor de f 7200,— (AOW/pensioen samen) ca. f 450,— moeten betalen, dus met de reeds ingehouden loonbelasting samen f 880,—. Het verschil zou dan ca. f 750,— bedragen, dat hij minder zou moeten betalen. Door het blijven werken kan zo'n persoon wel wat ruimer leven, maar overhouden? Hij heeft, alle extrakosten, als Personele Belasting, reinigingsbelasting, electriciteit, huur etc. en een bedrag voor een redelijk levensonderhoud, inbegrepen, per jaar een bedrag nodig van ca. f 12.000.— waarbij niet gerekend is de kosten van een vacantiereis (2 personen) en nieuwe kleding voor 2 personen. Als hij niet meer werkt (76 jaar!), dan moet hij van een bedrag van f 8220,— per jaar (f 685,— p. maand) zien rond te ko-

ven, teneinde het verschil (f 12.000,— min f 8220,—) bij te betalen. Hij heeft nu besloten, om maar met werken te stoppen en t.z.t. bij de Alg. Bijstandswet aan te kloppen, iets, wat hij met zijn arbeid na z'n 65e jaar heeft trachten te ontfangen. De AOW-uitkering is m.i. veel te laag en moet spoedig opgetrokken worden tot minstens het minimum-inkomen van een ongeschoolde (nu ca. f 160,— per week). En de Minister van financiën dient de desbetr. Wet zó te veranderen, resp. het belastingtarief) dat de totale inkomsten voor een 65plusser niet meer tezamen worden belast, maar loon afzonderlijk en de AOW bedragen etc. (als boven aangegeven) apart. Het kleine pensioenbedrag (f 130,— per maand) ontving hij in juni 1959, maar is nimmer verhoogd, want is niet welvaartsvast!

De AOW-uitkeringen zijn wel sedert 1959 verhoogd, maar... het te betalen belastingbedrag werd daardoor ook steeds hoger.

De — sedert 1960 — gepensioneerden hebben na 1945 steeds met een laag inkomen genoegen moeten nemen, om ons, door de Duitsers verwoeste land, weer op poten te helpen. De hun destijds toegezegde beloning is echter, tot nu toe, steeds uitgebleven, want, zegt de regering, er is geen geld! (Wel voor het aanschaffen van moordmateriaal voor leger, vloot en luchtmacht!)

Bij onze leden zijn velen, die parlementsleden etc. zijn; kunnen zij niet bij de (huidige) regering op aandringen, dat aan de genoemde onredelijkheid spoedig een einde wordt gemaakt?

J. Belkanto

Zo nu en dan geeft C.R.M. een opdracht aan een onderzoeksbureau uit te vinden hoe het Nederlandse Volk over bepaalde zaken denkt. In dit geval gaat het om het denken over ons milieu. De grote vraag waar dit onderzoek antwoord op moest geven luidde: Is het Nederlandse Volk zich bewust van en is het betrokken bij de problematiek van de milieuverontreiniging en de aantasting op het verloren gaan van natuurgebieden. Die vraag kan op grond van de resultaten met ja worden beantwoord. Zo blijkt dat 85 pct. van de ondervraagden een zeer positieve opvatting heeft over natuurbescherming. 70 pct. van de bevolking maakt zich tamelijk veel of zeer veel zorgen over de milieuverontreiniging. 66 pct. wil persoonlijk bijdragen voor het behoud van een 'gezond leefmilieu'.

Het nawoord van het rapport bevat enkele opmerkelijke uitspraken zoals: 'sommige sociologen verwachten dat de hoogontwikkelde landen voor de drempel staan van het z.g. post-industriële tijdperk, waarin economische en materialistische/consumptieve waarden hun dominerende positie in de samenleving zullen verliezen. Zijn het thans nog marginale groeperingen vooral samengesteld uit jongeren die een materialistische leefwijze afwijzen, ook elders in de samenleving zijn tendenzen waar te nemen die de bovengenoemde verwachting lijken te staven. Het afwijzen van ongunstige omstandigheden, waaronder de welvaart wordt verkregen, zoals onlangs door middel van een sociologisch onderzoek in de Rijnmond worden aangetoond kan men wellicht als een eerste fase in deze ontwikkeling beschouwen. Zo'n zin is natuurlijk wel mooi, trouwens zo'n rapport ook, waarin van alles uitgevist wordt, maar er moet toch wel wat gedaan worden zo zoetjes aan, want anders valt er over een tijdje niets meer uit te vinden.

vd

Maatschappelijk werk

Zeg maar dag met je

Er is een probleem en dat is het abortusprobleem. Ieder heeft daar zo zijn eigen ideeën over. En dat er verschillen in die ideeën zitten is de laatste tijd wel duidelijk geworden in radio- en televisie-uitzendingen en artikelen in dag- en weekbladen.

Tot nog toe is het zo geweest, dat als een vrouw een abortus wenste zij voor een abortusteam moest verschijnen dat dan het besluit nam wel of geen abortus. Zo'n abortusteam bestaat uit een arts, een gynaecoloog, een psychiater en een maatschappelijk werker. De beslissing ligt dus niet bij de vrouw (baas in eigen buik) maar bij anderen, waaronder de maatschappelijk werker.

De maatschappelijk werker werkte er op die manier aan mee de beslissing uit handen te houden van de vrouw die een abortus wenst, en hij houdt door deze handelwijze een irrationele situatie in stand. Zo'n maatschappelijk werker is meestal in dienst van een ziekenhuis en hij wordt dan ingedeeld bij het z.g. ingebouwde maatschappelijk werk; het bedrijfsmaatschappelijk is ook een voorbeeld van ingebouwd maatschappelijk werk. Naast het ingebouwde maatschappelijk werk bestaat het algemeen maatschappelijk werk zoals dat door instellingen van het partikulier initiatief wordt mogelijk gemaakt.

De vraag is nu, of het algemeen maatschappelijk werk ook bezig is bepaalde irrationele toestanden in de samenleving in stand te houden en of een andere opstelling naast de individuele hulpverlening, niet gewenst is. Die andere opstelling houdt dan in een kritische blik richten op de maatschappij, op de structuren in die maatschappij die oorzaak zijn van een heleboel individuele nood. Zonder een poging te doen uitputtend te werk gaan volgen hieronder een paar van die maatschappelijke problemen.

— **woningnood.** Sinds het maatschappelijk werk een beetje begon te werken op een in die tijd aanvaardbare wijze, en dat is zo ongeveer na 1945, heeft het hier en daar wat mensen geholpen wegwijs te worden in de wirwar van instanties die iets met huisvesting hebben te maken. Bovendien heeft het maatschappelijk werk mensen leren leven met en in de slechte woonsituatie. Wat had het kunnen doen? Het had cliënten, potentiële cliënten en sympathisanten

kunnen verenigen en met hen die maatschappelijke structuur die de woningnood in stand houdt aan kunnen tasten. Daar zijn nu allerlei vrijwilligers buiten de instellingen mee bezig.

— **buitenlandse arbeiders.** Hoewel deze groep erg moeilijk is in verband met de taalproblemen zou er toch een taak gelegen hebben voor de instellingen voor maatschappelijk werk. De huisvesting is een geweldig probleem 'Met velen in een klein kamertje, zo haal je het meeste geld eruit', zo denken vele lieden die louter en alleen op winstbejag uit zijn. Dit aan de kaak stellen was het minste wat het maatschappelijk werk had kunnen doen. Nu wordt het gedaan door vrijwilligers buiten de instellingen.

— **de bejaarden.** Nog nooit en te nimmer heeft het maatschappelijk werk het idee gekregen eens na te gaan denken waarom de bejaarden een probleemgroep vormen, waarom zij gediskrimineerd worden. Het — overigens nuttige — bejaardenwerk wordt verricht zonder dat er gevraagd wordt naar de redenen van het tussen wal en schip vallen van deze groep. Nu wordt het gedaan door vrijwilligers buiten de instellingen.

— **de jeugd.** Een andere jeugd heeft een andere hulpverlening nodig. Het jeugdmaatschappelijk werk blijft doorgaan op de oude voet en krijgt nauwelijks meer cliënten aan de deur. Het Jongeren Advies Centrum — dat overigens ook bemiddelt bij abortus — kan de stroom niet verwerken. Hier zijn het dan wel beroepskrachten maar er wordt ook veel gedaan door vrijwilligers buiten de instellingen.

— **drugs.** Nauw samenhangend met jeugdzaken schreeuwt dit probleem om een oplossing. Het gaat in eerste instantie niet of drugs, hard en/of soft, nu verboden moeten worden, het gaat om hulpverlening en voorlichting. Van de instellingen geen nieuws. Het wordt nu gedaan door vrijwilligers buiten de instellingen.

— **chtscheiding.** Van de wetgeving inzake de echtscheiding wordt al jaren gezegd, dat deze broodnodig op de helling moet. Het maatschappelijk werk wordt al jarenlang gekonfronteerd met de ellendige gevolgen van een niet aan huidige normen aangepaste wetgeving, maar er is geen rapport daarover,

van de zijde van welke instelling dan ook gekomen. Die rapporten zijn ook gekomen van groepen geïnteresseerde vrijwilligers buiten de instellingen.

Dit lijstje kan uitgebreid worden met een hele rits onderwerpen. We praten daarbij niet eens over het ingebouwde maatschappelijk werk zoals het al eerder genoemde ziekenhuis-maatschappelijk werk. Geen uitspraak over abortus, geen uitspraak over de overleefde indeling in eerste en tweede klasse. We hebben het niet over het school-maatschappelijk werk: zelfs geen uitspraak is er gehoord tegen de te grote klassen. Het bedrijfsmaatschappelijk werk heeft tot taak mensen die niet goed in het productieproces functioneren op eventuele persoonlijke problemen te onderzoeken. Maar de carrière dwang als een van de oorzaken van de moeilijkheden ter discussie te stellen... dat is er niet bij. De organisaties voor maatschappelijk werk staan onvoorstelbaar geïsoleerd in het maatschappelijk leven. Voor een goede beleidsvoering en uitvoering van het werk voor welke organisatie dan ook is een voortdurend samenspel tussen organisatie en de sociale omgeving van die organisatie noodzakelijk. Dat samenspel, die wisselwerking is er niet meer, zodat het uitermate moeilijk wordt wat te doen aan bepaalde maatschappelijke structuren, die — zoals al eerder is beweerd — oorzaak zijn van nood. Naar de oorzaken van het ontbreken van het 'verbindingsstreepje' tussen samenleving en de instelling voor maatschappelijk werk kan slechts gegist worden, maar er zijn toch wel enkele vingerwijzingen, enkele hypothesen.

1. De instellingen voor maatschappelijk werk zijn meestal aan de christelijke kerk gebonden instellingen. De christelijke groeperingen hebben nooit geschitterd door het nemen van nieuwe maatschappelijke initiatieven, maar het belangrijkste is wel dat de kerken het maatschappelijk werk zagen als een middel effectieve sociale controle uit te oefenen en daarmee de eigen kerkelijke organisatie in stand te houden.

Opmerking: De komst in 1945 van Humanitas betekende een verbetering. Zij was van mening dat het maatschappelijk werk 'vrij van leerstelligheid' dient te gebeuren. Heel langzaam is dit doorgedrongen — mede door de ontwikke-

ling van de sociale wetenschappen — tot de confessionele instellingen die nu ook min of meer de overtuiging zijn toegedaan dat het maatschappelijk werk objectief dient te geschieden, en hiermee houdt de volgende veronderstelling verband.

2. De maatschappelijke oorzaken van vele individuele moeilijkheden vragen vaak een politieke benadering, een politieke keuze. Het maatschappelijk werk is objectief en doet derhalve geen keuze voor een bepaalde partij. 'Objectief' betekent in de ogen van velen, je neerleggen bij de bestaande situatie; een mening die door de positivistische sociale wetenschappen mede werd ingegeven.

Opmerking: Als het eigen bestaan van de verzuilde instellingen in gevaar komt geldt de norm 'we doen niet aan politiek' plotseling niet meer. Er wordt dan een run ondernomen op de diverse volksvertegenwoordigers. Het woord 'hy-pocrisie' is hier duidelijk op zijn plaats. Bovendien kan nog de vraag gesteld worden: als het maatschappelijk werk zonnig objectief moet zijn waarom is het dan nog steeds verzuild? Dat leidt tot de derde hypothese:

3. De verzuiling leidt tot verstarring: alle energie wordt gestopt in het zo sterk mogelijk maken van de eigen zuil.

Opmerking: De zo langzamerhand van de grond komende samenwerking (zie de intentieverklaring in dit nummer) zal aan die verstarring geen einde maken, omdat het een schijnsamenwerking is. Plaatselijk konfessionele en niet-konfessionele instellingen voeren onderling strijd over de artikelen van de statuten met name over het artikel dat de bestuurssamenstelling regelt. Er wordt daarbij niet gekeken naar bekwaamheid van bestuursleden maar naar de godsdienstige achtergrond. De visie die men heeft op het maatschappelijk werk komt gewoonweg niet ter sprake en de samenwerkingsvormen worden daar dan ook niet op beoordeeld als aan de landelijke toppen het fiat voor de samenwerking wordt gevraagd.

Er zou beter nagegaan dienen te worden welke inhoud aan het maatschappelijk werk dient te worden gegeven naast de bestaande; vervolgens welke organisatievorm en welke juridische vorm het meest

geschikt zijn om de banden met de omringende samenleving, en dit is die nieuwe inhoud, aan te halen. De organisatievorm moet zodanig zijn dat ook andere dan alleen de instellingen voor maatschappelijk werk een vinger in de pap hebben en de juridische vorm mag geen stichting zijn, maar er zou daarentegen voor de verenigingsvorm moeten worden gekozen.

Het is en blijft één van de sterkere kanten van Humanitas dat het een vereniging is en geen stichting want de vierde hypothese luidt:

4. De stichtingsvorm heeft bijgedragen aan de verstarring van het maatschappelijk werk. Leden, met of zonder een kritische inbreng, zijn bij een stichting niet mogelijk.

Opmerking: Humanitas is een vereniging en toch kan ook van Humanitas gezegd worden dat het toch wel wat losjes staat van de samenleving. Ook hiervoor is weer een ritsje oorzaken aan te wijzen, maar er wordt volstaan met één: Humanitas heeft in haar eerste jaren een discussie gekend; het ging erom of de uitvoering van het werk gedaan moest worden door vrijwillige medewerkers of beroepskrachten. Gezien het huidige apparaat koos men kennelijk voor het laatste. De beroepskrachten zochten naar een identiteit van hun beroep en drongen min of meer bewust de inbreng van de leden terug, en daarmee komen we aan bij de volgende veronderstelling.

5. De beroepskrachten werden gerekruteerd uit de 'betere lagen' uit de Nederlandse bevolking, waar 'liefdadigheid' tot de familietraditie behoorde.

Opmerking: De rekruteringsvelden zijn aan het veranderen en daarmee is een beroepsgroep aan het ontstaan die een andere dan een liefdadige visie op het maatschappelijk werk voor ogen staat. Er zijn aanzetten te bespeuren dat de jongere maatschappelijk werkers de maatschappelijke structuren te lijf willen gaan om daarmee het welzijn te bevorderen. Nog even teruggaand naar de opmerking bij punt 4: deze jonge groep ziet veel meer heil in samenwerking met vrijwilligers, omdat ze er niet op uit is het beroep status te geven; de groep ziet de professionalisering als een bijdrage tot maatschappelijk isolement. De ban-

den met de samenleving kunnen wellicht nog worden hersteld door democratisering en deprofessionalisering kan daarbij helpen. Het is daarom ook noodzakelijk de eerder genoemde samenwerkingsvorm ook zodanig te organiseren dat de medezeggenschap en medebeslissingsrecht van de beroepskrachten gewaarborgd is.

6. De één na laatste veronderstelde oorzaak van het maatschappelijk isolement moet gezocht worden in de sfeer waarin men om hulp vraagt. Hulpvragen is iets waar men zich een beetje voor schaamt. Het is opbiechten — zo denken men — van eigen falen, van zich niet in deze maatschappij kunnen handhaven. Deze sfeer heeft het maatschappelijk werk een 'biechtstoel-image' opgedrongen en een biechtvader schreeuwt nu eenmaal de zaken die hij hoort niet van de daken.

Opmerking: Als er nieuwe maatschappelijke initiatieven genomen worden door groepen van vrijwilligers, dan worden de instellingen voor maatschappelijk werk gewoon niet gevraagd om mee te doen omdat ze niet bekend zijn. Ze bedrijven geen of zeer slechte publiciteit. Het maatschappelijk werk met name de voorgedij zou heel goed en zonder beroepsgeheim te schenden kunnen vertellen wat het lot is van niet-gewenste kinderen. Maar Stimezo, Dolle Mina, Man/Vrouw/Maatschappij, N.V.S.H. en andere organisaties die zich inspannen een goede abortuswetgeving te krijgen komen heus niet naar de maatschappelijk werkers toe.

7. De laatste oorzaak en dat is misschien wel de belangrijkste moet worden gezocht in de ideologische achtergrond van de samenleving in de tijd waarin het maatschappelijk werk is ontstaan, al heette het toen nog niet zo. Het was de tijd waarin het pure liberalisme op-gang deed. Men dacht toen dat als het individu als basis van de maatschappij geen problemen heeft dan is de samenleving in orde. In het centrum van de activiteiten staat het individu en dus niet de samenleving.

Slotopmerking: Er waren in de vorige eeuw duidelijk wel individuen met moeilijkheden en het partikulier initiatief-

(Vervolg op pagina 11)

Aktie Informatie en Dokumentatiecentrum AID-Centrum voor het woon- en leefmilieu

Als je per trein, per auto of op wat voor manier ook door Nederland rijdt, dan zie je bij vele dorpjes, stadjes, steden dat er tegen bestaande bebouwing nieuwe wijkkjes aangeplakt zijn. Ze zijn bijna altijd hetzelfde en variëren alleen naar hoogte: flats of eengezinswoningen. Als je per trein, per auto of op wat voor manier ook door Nederland rijdt, dan zie je boven sommige steden een vieze koepel rook hangen en ga je de stad in dan ruik je dat ieder industriegebied zijn eigen luchtje heeft. Als je de krant leest dan zie je koppen over smeerpijpen, snuffelpalen, vissterfte, luchtverontreiniging, lawaai, gehorige huizen, slecht ontworpen wijken — de goed ontworpen woonwijken zijn alleen voor beter gesitueerden — natuurgebieden die het veld moeten ruimen voor industrie, woningen, wegen en andere toestanden. Als je dat allemaal ziet dan vraag je je wel eens af wie daar nu allemaal de beslissingen over neemt. Dit zijn b.v. gemeenteraden, provinciale staten en

(Vervolg van pagina 10)

exponent van het liberalisme — moest die problemen oplossen. Het particulier initiatief heeft in die tijd met diè gedachtenwereld de juiste organisaties in het leven geroepen. Er is nu, in deze tijd, anno 1971 — een andere gedachtenwereld aan het ontstaan en daar is geen plaats meer voor het p.i. maar voor het m.i., het maatschappelijk initiatief. Het p.i. zal sterven. In een interview in het jubileumnummer zegt de socioloog Peper dat achter het particulier initiatief geen initiatief meer zit. De nieuwe vormen van individuele hulpverlening uitgevoerd door vrijwillige medewerkers — waaronder beroepskrachten zitten die dit in hun vrije tijd doen — en gekoppeld aan het voeren van maatschappelijke actie om misstanden gewijzigd te krijgen, zijn er al. Er begint zich iets af te tekenen wat het best een alternatieve kinderbescherming genoemd kan worden. Een alternatieve voogdijinstelling is er al. Het p.i. zit er naar te kijken, maar doet niets. Het is een vergrijpsde topsporter die met behulp van dope, in dit geval is dat de subsidie, zijn sportcarrière probeert te verlengen.

Huub van Dijk.

de centrale overheid, die zich al of niet bij laten staan door deskundigen. Zo'n deskundige rekent dan uit bijvoorbeeld hoeveel mensen er op een bepaald stuk grond moeten komen wonen, de financiële overwegingen spelen hierbij een grote, zo niet de grootste rol. Die deskundige zegt dan of dat hoogbouw of laagbouw moet zijn. Dat is erg knap van zo'n deskundige dat hij dat allemaal kan, zonder de mensen te vragen of zij in hoogbouw willen wonen, of in saaie rijtjes van eengezinswoningen. En daar zit nou net het knelpunt: er wordt maar gedaan en ons — de Nederlandse burgers — wordt niks gevraagd. Ja, de plannen liggen ter inzage, op het stadhuis en dat is dan ook alles. Je neemt een halve snipperdag op en je gaat eens kijken naar die plannen en je vindt het maar vreemd dat dat nieuwe stadsgedeelte tegen de raffinaderijen ligt, dat er veel gevaarlijke kruispunten inzitten, maar je kijkt wel uit om bezwaar aan te tekenen want je weet er eigenlijk niet voldoende van, je bent alleen en waar haal je medestanders vandaan? En dan zit je met de inspraak, medezeggenschap waar je volgens bewindslieden en politici recht op hebt. Om dit probleem op te lossen wordt het AID-centrum opgericht. De voorbereidingen — zo heet dat — zijn in een vergevorderd stadium. Men stelt zich voor materiaal te verzamelen over de volgende zaken.

— welke aspecten zijn aan het woon- en leefmilieu te onderscheiden;

— welke inzichten en eisen worden vanuit de verschillende soorten kennis geformuleerd;

— hoe moet een plan worden beoordeeld en wat zijn dan de fouten en hoe kunnen die weggenomen worden;

— hoe gaat de besluitvorming, welke instanties zijn er meegemoeid;

— hoe kunnen inspraak, medezeggenschap, medebeslissingsrecht worden verwezenlijkt;

— wat zijn de specifieke problemen bij sanering, nieuwbouw, industrievestigingen, verkeer en recreatie.

Al het materiaal betreffende deze onder-

werpen moet systematisch zijn gerangschikt en zonodig worden vertaald in voor iedereen begrijpelijke en aansprekende vormen.

Het materiaal is voor een groot deel al voorhanden bij allerlei instanties, het dient echter gebundeld te worden in het AID-centrum. Konstent moeten overheden, universitaire en andere wetenschappelijke instellingen, sociaalculturele instellingen kranten, radio en t.v.-uitzendingen uitgevlooid worden op bruikbaar materiaal.

Verder ziet het AID-centrum tot taak

— het verwijzen naar personen, instanties, groeperingen enz.;

— aktiveren, stimuleren van de zelfwerkzaamheid;

— koördinatie van wetenschappelijk of aktiewerk;

— bijdragen verlenen over gespreks- en studiegroepen.

Aan ieder die daar belang in stelt wordt het beschikbare materiaal verschaft. Dat houdt in dat partikulieren, overheden, instellingen, industrieën en aktiegroepen van het AID-centrum gebruik kunnen maken.

Ook wordt gehoopt dat de gebruikers zelf materiaal in brengen in die zin dat de resultaten van het centrum materiaal weer terug te spelen naar het centrum. Dit is zo ongeveer hetgeen de oprichters van het AID-centrum voor ogen staat, maar zij willen de mening horen van zo veel mogelijk mensen en daarom hebben zij een vragenlijstje van slechts 6 vragen opgesteld. Dat vragenlijstje kunt u opvragen — met folder — bij AID-centrum, Rozengracht 55 (twee hoog) Amsterdam. Tel. 020 - 24 52 92 of b.g.g. 020 - 23 88 49 of 03490 - 1 46 15.

H. v. D.

Maatschappelijk werk in cijfers

Het staffbureau statistiek (behorend tot de afdeling onderzoek en planning) van het departement van CRM verschaft van tijd tot tijd interessant cijfermatig inzicht in een aantal werksectoren, in de vorm van 'Statistische cahiers'.

Onlangs verscheen cahier no. 7: 'Algemeen maatschappelijk werk — cijfers ontleend aan de jaarverslagen 1968; personeelsgegevens per 1 januari 1970.'

Uit de ontvangen — en bewerkbare — jaarverslagen blijkt onder meer:

- Er bestaan zeer grote verschillen in de aantallen cliënten, behandeld per maatschappelijk werker per instelling, variërend van minder dan 30 tot meer dan 250; de — niet duidelijke — top ligt ergens tussen 70 en 80 cliënten.

40 pct. eigener beweging

- 40 pct. van de nieuwe cliënten komt eigener beweging naar de instelling; 60 pct wordt verwezen. ('Binnen de instellingen van Humanitas, de algemene instellingen en de rooms-katholieke instellingen komen wat meer cliënten op eigen initiatief. Dit hangt wellicht samen met het ontbreken van een zgn. "eigen achterland van de instelling" dat fungeren kan als een verwijzingsreservoir').

- 19 pct. van de verwijzingen geschiedt door de sektor gezondheidszorg.

- De gereformeerde instellingen hadden 23 pct. langdurige gevallen, d.w.z. langer dan één jaar; Humanitas slechts 6 pct.

26 pct. bejaard

- 26 pct. van de cliënten is bejaard; in N. Holland, Z. Holland en Utrecht zelfs 36 pct. (Van de Nederlandse bevolking is ruim 10 pct. bejaard).

- Slechts 4 pct. is jonger dan 21 jaar.

- Vergeleken met de kerkelijke verdeling van de bevolking zijn de rooms-katholieke cliënten sterk oververtegenwoordigd en de buitenkerkelijke ondervertegenwoordigd. 'Dit verschijnsel hangt uiteraard samen met de kerkelijke verzuiling van de instellingen en met de plaatselijke samenstelling van de bevolking'.

- Aard van de hulpverlening: metodische hulpverlening 45,7 pct.; informatie, advies en bemiddeling 41,7 pct.; overige hulpverlening 12,6 pct.

- In tien jaar tijds is het aantal instellingen toegenomen van 352 tot 609; het aantal functionarissen (met een jaarlijkse groei van 60 a 70) van 699 tot 1430.

kwart mannen

- Bijna een kwart van het aantal maatschappelijk werkers bestaat thans uit mannen. In 1963 was dat nog slechts 8,7 pct.

- Het aantal part-time krachten is sinds 1963 toegenomen van 6,5 tot 9,3 pct.

Nog witter...

Tenslotte een uitspraak van het jonge raadslid mevrouw Christy Baas-Behrendt, het elfje van de Kabouterwereld in de Haagse vroedschap. Zij moraliseerde: 'Wie is ziek, de maatschappij of de individuen, die het niet kunnen bolwerken tegen deze maatschappij? De vrouw, die zwanger wordt zonder boterbriefje, of de maatschappij die haar als ongehuwde moeder met de vinger nawijst? De man uit Marokko, die hier komt om te werken voor zijn gezin, of de maatschappij die hem discrimineert als gastarbeider? De man die nog enige illusie van vrijheid uitdraagt door in een woonwagen te wonen, of de maatschappij, die hem als tol daarvoor declassificeert als tweederangsburger?

Onze heilige koe, mijnheer de voorzitter, is onze materiële welvaart. En wij verwarren de kleuren-tv, een mixer, een elektrische tandenborstel, een vaatwasmachine en een watautomaat met geluk. De commercie wil ons dag in dag uit doen geloven dat het enige menselijke geluk alleen gevonden kan worden in nog , meer, nog groter, nog witter, nog cleaner, nog plastic-er.'

Boekbespreking: Mensen zonder achterland

... is een boekje door Jos Ahlers*. De schrijver is geen deskundige op het gebied van psychische gestoorde mensen die ter beschikking van de regering zijn gesteld, maar journalist. En dat is maar goed ook, want anders zou hij ongetwijfeld hebben geschreven in voor de leek onbegrijpelijke geheimtaal (=vaktaal).

Jos Ahlers heeft meegedraaid in 'inrichtingen' waar psychopaten worden verpleegd. Tijdens die tijd in de 'Kruisberg' te Doetinchem en in de Pompekliniek heeft hij voluit kunnen praten met de leiding, het verplegend personeel en de verpleegden. De eerste journalistieke

resultaten van deze waarneming werden als artikelen gepubliceerd in 'De Gelderlander' en na een bewerking te zijn ondergaan is de stof nu gebundeld.

Het is aannemelijk dat als iemand van een afstand een verschijnsel bestudeert de eigen persoon minder betrokken is dan als er wordt meegeleefd in de situaties. Een zekere identifikatie met de mens waar men meer van en over wil weten treedt op als de onderzoeker die mens in zijn situatie ontmoet. Dat is in dit boekje nuttig gebleken, want door die identifikatie gaat de onderzoeker denken of het niet mogelijk is dat hij en welk ander dan ook op een onvrijwillige manier in die situatie terecht kan komen.

Kortom, wie is eigenlijk niet psychisch gestoord. En dit is een uiterst waardevolle gedachte die bij het hele boekje op de achtergrond staat. Verder geeft het boekje een goed inzicht in het leven van ter beschikking van de regering gestelden, de problemen van verplegers, leiding, psychiaters die aan de inrichtingen verbonden zijn.

Als grote aantallen mensen dit boekje zouden lezen, we denken daarbij aan personeels-functionarissen, zouden er heel wat moeilijkheden in de toekomst vermeden kunnen worden.

* Mensen zonder achterland, Jos Ahlers. Uitgegeven door het nationaal bureau voor reclassering, postbus 1878.

Reminder,
u niet toevallig en hoogst hardnekkig
overhandigd
door NRC Handelsblad.

Er is een krant. Dus waarom bent u nog geen abonnee.

- ☐ Ik wil die krant 4 weken op proef, voor de halve prijs (f 3,30)
☐ 2 weken gratis plus,
tot wederopzegging, een abonnement voor f 21,45 per kwartaal
Ik maak nog geen geld over, maar wacht eerst uw bericht af.

Bon

Naam _____

Adres _____

Plaats _____

In open envelop zonder postzegel opsturen aan NRC Handelsblad,
Antwoordnummer 534, Rotterdam,

of bel voor kennismaking

010 - 147211, toestel 3000
020 - 239811, toestel 100

